

COMUNICAREA ADEVĂRULUI RELIGIOS, CÂT SI A VALORILOR EDUCAȚIEI ÎN PEISAJUL INDIVIDUALISMULUI ȘI EXTREMISMULUI COTIDIAN

Ps. drd. Luca Gavril DENEȘ

Pastor Biserica Creștină Penticostală Sfânta Treime, Beclean;

Drd. Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad

lucadenes@yahoo.com

ABSTRACT: Communicating religious truth as well as educational values in the landscape of everyday individualism and extremism.

In a world where the notion of truth has been lost, in a society where everything is relative, we need certainties. In an educational system with a relative truth, we need to show the truth that does not change according to the interests of an elite, of a society. Finally, all Christians claim to hold absolute truth, but truth is not negotiable. Truth is not divisible, let's just take the part we like. We either take it as whole or we don't. No half-measures work. That's why a lot of people prefer to live a lie, because it's more comfortable. It costs them nothing. That's why many have gotten used to sin. Giving it up costs. When the truth comes out it changes mentalities, people, peoples, even countries. It changes everything. Dostoyevsky said: „If someone were to prove to me that Christ is outside the truth, I would rather stay with Christ than with the truth”. For Dostoevsky understood that Truth is not a set of rules, but is Jesus Christ himself. Jesus proclaimed himself, the Truth: I am the Way, the Truth and the Life. No one comes to the Father except through me (John 14:6). Truth is freedom, life, self-denial. It is the Truth that will judge us. Always a living conscience is a court of judgment. The communication of Truth sets us free.

Keywords: *truth, communication, education, values, individualism, extremism.*

---

1. Care sunt premisele comunicării?

Comunicarea este considerată primul instrument spiritual al existenței omului în societatea umană. Comunicarea este o formă particulară a rela-

ției de schimb între două sau mai multe persoane, care are ca scop schimbul, transmiterea și receptarea diverselor informații. Orice cultură, orice act individual care ține de comportamentul social implică, într-un sens explicit sau implicit, comunicarea.

Comunicarea este, de asemenea, unul dintre dezideratele esențiale ale civilizației contemporane care se reflectată în diversele tipuri de discurs. Prin urmare, în acest referat o să abordăm comunicarea valorilor religioase în peisajul individualismului și extremismului cotidian.

Totuși, pentru a putea discerne între comunicarea valorilor și non-valorilor, între valoarea intrinsecă și cea indusă, tributară implicării subiective, este necesară plasarea ei în funcție de o serie de coordonate: opinia și certitudinea, adevărul și subiectivismul.

Opinia operează în teritoriul estimării, al aprecierii a ceea ce ar putea să fie sau să nu fie într-un fel sau altul. În consecință, orice discurs referitor la planificarea viitoare a vieții sociale sau individuale nu se poate desfășura decât în categoria opinabilului, dar nu în aceea a unui opinabil cantitativ, de tip democratic primar, ci a unui calitativ. Seneca afirma, deseori, că păreri-le trebuie cântărite, nu numărate.

Din punct de vedere tehnic, în orice discurs referitor la comunicare, trebuie să avem în vedere următoarele elemente: a) mesajul; b) emitentul; c) receptorul și d) transmitătorul. Îndreptarea atenției asupra mesajului trimite la preocuparea pentru claritatea, veridicitatea și exactitatea a ceea ce se spune.

2. Valoarea adevărului în comunicare

În ce privește valoarea adevărului, acesta depinde mai mult de natura lucrului cunoscut, decât de aceea a subiectului cunoscător și, pentru a fi acceptat, este nevoie ca persoana să se plaseze axiologic în ordinea binelui, nu a răului; în ordinea valorilor, nu a nonvalorilor. Adevărul este realitatea și nu are a face cu opinia majorității sau cu numitorul comun al diverselor păreri.

Într-o lume în care s-a cam pierdut noțiunea de adevăr, într-o societate în care totul este relativ, avem nevoie de certitudini. Într-un sistem educațional cu un adevăr relativ, trebuie arătat adevărul care nu se schimbă în funcție de interesele unei elite, a unei societăți. În final, toți creștinii pretindem că deținem adevărul absolut, dar adevărul nu e negociabil, fie el dur și tăios, rămâne tot adevăr, indiferent dacă ne convine sau nu. Adevărul nu

poate fi împărțit, să luăm doar partea care ne place. Ori îl luăm ca întreg, ori nu. Nu merge cu jumătăți de măsură. Adevărul costă. Adevărul e dureros. Provoacă insomnii. De aceea o grămadă de oameni preferă să trăiască în minciună, având în vedere că este mai comod. Nu-i costă nimic. Din acest motiv mulți s-au obișnuit cu păcatul, renunțarea la el costă. Atunci când adevărul iese la iveală schimbă mentalități, oameni, popoare, chiar țări. Schimbă totul.

Dostoievski spunea: „Dacă cineva mi-ar dovedi că Hristos se află în afara adevărului, aș prefera să rămân cu Hristos, decât cu „adevărul”. Deoarece Dostoievski înțelegea că Adevărul nu este un set de reguli, ci este chiar Isus Hristos. Isus s-a proclamat pe sine, Adevărul: Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin mine. (Ioan 14:6) Adevărul este libertate, viață, lepădarea sinelui. Adevărul este cel care ne va judeca. Întotdeauna o conștiință vie, este o instanță de judecată.

Prin urmare, o conștiință devine vie atunci când acceptă Adevărul, pentru că adevărul ia naștere din corespondența cu realitatea, din coerența enunțurilor și din utilitatea ideilor. Corespondența, coerența și utilitatea se află în relație atunci când vrem să cunoaștem adevărul. Totuși, nu vom putea spune niciodată că avem o cunoaștere absolută despre Adevăr, pentru că așa cum afirmă și apostolul Pavel „...cunoaștem în parte și prorocim în parte, dar când va veni ce este desăvârșit, acest în parte se va sfârși” (1 Corinteni 13:9,10).

Așa că putem afirma, dacă milioane de persoane ar avea vicii comune, precum spune și Erich Fromm, acest lucru nu preschimbă viciul în virtute. Dacă o societate se află în eroare, asta nu înseamnă că eroarea devine adevăr. Dacă suferă de forme comune de patologie mintală, asta nu înseamnă că acea societate este echilibrată. Adevărul nu este și nu a fost niciodată un consens social, ci există independent de adevărurile individuale, subiective ale fiecăruia. Numai subiectivismul consideră că adevărul depinde de om, nedescoperindu-l în lucruri, ci inventându-l pornind de la ele. Astfel, cadrul de acțiune al subiectivismului este cel al intereselor de grup.

Chiar și în instanță, unui martor i se cere, sub jurământ, să spună „adevărul și numai adevărul!”. Deși nu îl chemăm pe Dumnezeu ca martor al adevărului fiecărui cuvânt pe care îl rostim, se cuvine să fim veridici, inocenți și demni de încredere în comunicarea noastră cu ceilalți. Deși nu suntem chemați să spunem tot ceea ce știm, suntem totuși chemați să nu mințim. Cerința de a nu minți poate să pară naivă, dar este singura soluție

pentru a dezvolta o societate sănătoasă, corectă și predictibilă. Prin urmare, primul principiu moral în comunicare ar trebui să fie adevărul.¹

Într-adevăr, din toate punctele de vedere, onestitatea este cea mai bună politică, fie că este vorba de lucruri materiale sau de cuvinte. Onestitatea aduce cu sine libertatea, libertatea de a nu avea nimic de ascuns, de mușamalizat, de explicat prin false scuze. În treburile societății, desigur, onestitatea promovează încrederea publică și oferă un foarte bun exemplu. Nimic nu este mai bun ca onestitatea pentru a întări țesătura unei comunități, fiindcă – așa cum spune Sfântă Scriptura despre zilele din urmă – nimic din ce e ascuns nu va rămâne nedescoperit. Prin urmare, e ușor de văzut de ce primul principiu moral al comunicării și, de fapt, al oricărei forme de comunicare ar trebui să fie adevărul.

Al doilea principiu moral implică demnitatea persoanei umane.² Persoanele sunt subiecți, nu obiecte, și nu ar trebui folosite sau tratate ca niște obiecte. Cum pot fi transformate persoanele în obiecte? Simplu, prin manipulare. Spre exemplu, prin manipularea temerilor celor în vârstă, a creduliității copiilor sau a lipsei de sofisticare a celor needucați.

Societatea umană actuală manifestă o înclinație generală spre două tipuri de putere: economică și politică. Ambele, dacă ajung să se absolutizeze, vor folosi manipularea pentru a transforma persoanele în supuși sau în consumatori, în posibili alegători sau cumpărători. Acestor două puteri „orizontale” li s-ar putea opune doar „puterea” religioasă³, însă capacitatea acesteia de a „oferta” mai mult este extrem de redusă, având în vedere orientarea generală a evoluției omului contemporan.

Al treilea principiu implică responsabilitatea socială. Trebuie să ne întrebăm în ce măsură comunicarea noastră promovează binele comun, binele societății înseși?

---

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Natura și scopul Legii Morale a celor sfinte Zece Porunci”, *Păstorul ortodox*, Curtea de Argeș, Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, 2015, pp. 318-322.

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Plea for Human Dignity”, *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, 1, pp. 29-43; Vezi de asemenea și: Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

3 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Aspects of the Relationship between Church and State”, *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, vol.10 (2022), nr. 2, pp. 585-595.

Ținând seama de aceste coordonate, comunicarea își poate îndeplini rolul esențial îndreptat spre îmbogățirea și dezvoltarea armonioasă a persoanei umane, atât la nivel individual, cât și colectiv, sub semnul libertății și al responsabilității. Domnul Isus ne transmite câteva cuvinte, care sunt sursă de inspirație, mângâiere și călăuză în slujirea noastră: „Veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi.” (Ioan 8:32)

În contextul actual, dominat de o exacerbare a dezvoltării „orizontale” a omului în dauna celei „verticale”, persoana umană este din ce în ce mai dominată de mitul progresului. Societatea noastră pretins progresistă este, în fond, ridicol de meschină, mai ales din cauza „scandalosului” contrast dintre acea parte a omenirii care trăiește din plin „delirul abundenței”, iar cealaltă, majoritară, aflată în pragul inaniției. Progresul contemporan „flutură flamura” plusvalorii, iar banul devine măsura oricărui lucru.

3. Extremismul cotidian este un rezultat al „secularizării interioare” și al individualismului contemporan

Ce este de fapt extremismul cotidian, sau așa cum este cunoscut de majoritatea dintre noi, neo păgânismul? În mod cert, un fenomen a cărui definire cunoaște valențe multiple.

În sens restrâns, prin poziționarea sa de adversar *de facto* al diferitelor gândiri creștine, considerate perimate, acesta se așază în căutarea unor forme de spiritualitate, cultivând un amalgam de elemente, aparținând vechilor civilizații (egipteană, greacă, romană, indiană etc.), mimând un front spiritual larg, promotor al unei mari diversități de opțiuni, în stare să împlinească cele mai diverse aspirații umane, de ordin atât spiritual, cât și material.

În sens larg însă, extremismul cotidian se reflectă în însăși aspirațiile omului contemporan, ancorat într-un realism din ce în ce mai pragmatic, unde transcendentul își găsește cu greu un loc precis. Dintr-un punct de vedere antropologic, asistăm astăzi la o deplasare accentuată a „pietrei unghiulare” a persoanei umane și la o rupere a echilibrului interior al celor două componente constitutive ale sale: spirit și materie. Acest proces își are rădăcinile în revoluționarul secol al XVIII-lea, când a ales între o existență aflată sub semnul paradoxului absolut, intrarea infinitului în finit, a lui Dumnezeu în istorie și una aflată sub semnul absurdului absolut, inutilitatea existenței terestre ca atare, o inutilitate alcătuită din mici utilități

iluzorii, omul și-a reconsiderat opțiunile și prioritățile din cauza îngustării sau chiar a anihilării orizonturilor sale transcendente.

Intrarea în secolul al XX-lea a fost dominată de un scepticism generalizat atât în privința rolului cât și a viitorului religiei în societatea modernă. A fost perioada în care gândirea europeană occidentală ducea la extrem consecințele pozitivismului epistemologic exacerbant, anunțând cu multă emfază caracterul retrograd, inutilitatea și iminenta dispariție a religiei. Puternic influențat de teologia antropologică a lui L. Feuerbach (1841), Marx a fost primul teoretician social care a văzut în religie unul din factorii principali ce se opuneau progresului și schimbării sociale. „Religia este opiumul popoarelor”... „este doar soarele iluzoriu care se rotește în jurul omului atâta timp cât omul nu se rotește în jurul lui însuși”, afirma Marx în 1844. Din perspectiva sa, societatea viitorului, a Omului Nou, va fi una în care diferențele de clasă și diversitatea religioasă, vor fi eliminate. Mergând mai departe în aceeași direcție, Nietzsche prin intermediul nebunului din „Așa grăit-a Zarathustra”, anunța, în 1885, moartea lui Dumnezeu și nașterea unui *Übermensch*.

Nu cu mult mai târziu, Freud va pretinde a da lovitura finală atât religiei, cât și omului religios: *Viitorul unei iluzii* (1927), lucrarea în care Freud dezvoltă ideea, pe tema rolului și al viitorului religiei, unde încheie pe un ton cinic, cu pretenții programatice de acțiune: „Religia ar fi acea nevroză obsesională a umanității care, ca și cea a copilului, își are originea în complexul Oedip, în relația cu tatăl. Potrivit acestei concepții, s-ar putea emite ipoteza că abandonarea religiei trebuie să aibă loc cu inexorabilitatea fatală a unui proces de creștere și că în prezent ne aflăm în mijlocul acestei faze de dezvoltare. Atitudinea noastră față de acest proces ar trebui să se orienteze după exemplul unui educator înțelept, care nu se opune transformării în fața căreia se află, ci, dimpotrivă, caută să o favorizeze, limitând violența irupției.”

Din perspectiva lui Freud, religia era un infantilism psihic, o nevroză obsesională ce trebuia tratată ca oricare altă nevroză. Omul religios urma a fi astfel un candidat pentru instituțiile de recuperare mentală, la un loc cu ceilalți bolnavi. Religia persistentă în modernitate era simptomul unei boli sociale, iar îndepărtarea de religie însemna începutul însănătoșirii. Societatea modernă, angajată în procesul ascendent de dominare rațională a existenței în toate formele ei, era deja pregătită, opina Freud, să opereze și să „favorizeze” acest proces de vindecare. Aceasta nu era altceva decât sem-

nul „maturizării” reale și depline a omului. Societatea modernă se anunța a fi una liberă de religiozitate, auto suficientă, fundamentată pe caracterul eminent raional și autonom al membrilor ei.

Cât de adevărate au fost aceste profeții? După aproximativ un secol, avem acum posibilitatea de a le testa veridicitatea. și aceasta devine chiar un imperativ pentru cei veniți din interiorul unui spațiu ce a experimentat și transformat în practică socială pentru o jumătate de secol ideologia marxistă, făcând astfel din eradicarea religiei și producerea Omului Nou priorități indiscutabile ale aparatului politic unic aflat la conducerea societății comuniste.

Astfel, indiferent cât de ireversibilă ar părea influența lui Marx, Nietzsche și Freud asupra omului modern, o analiză a ultimului deceniu ne arată cu totul altceva. Este ceea ce Anthony Giddens numea atât de elocvent “The return of the oppressed”, revenirea în forță a factorului religios programatic oprimat vreme de atâtea decenii. Virgil Nemoianu, răspunzând la întrebarea „crește sau scade religiozitatea în lume?”, confirma recent același lucru.

Sondaje din ultimii ani revelează faptul că peste 90% din populația României este religioasă (73,86% aparținând Bisericii Ortodoxe), peste 60% participă la servicii religioase cel puțin cu ocazia marilor sărbători, 17% frecventează biserica în mod regulat, 5,97% sunt creștini protestanți, majoritatea practicanți, iar 4,5% catolici. Această situație plasează România pe primele locuri în Europa. În mod paradoxal însă, în același timp, România ocupă locuri fruntașe și în majoritatea sondajelor internaționale referitoare la corupție, avort sau criminalitate. Or tocmai acest contrast frapant transformă într-un imperativ studiul religiozității, al impactului ei social precum și al potențialului ei de a fi un agent credibil al îmbunătățirii vieții sociale.

Modelul antropologic creștin⁴ este bazat pe educarea și dezvoltarea armonioasă a personalității prin cultivarea spiritului, a inteligenței, a voinței și a dimensiunii culturale, prin cucerirea de către ființa umană a naturii exterioare, precum și a naturii și a libertății sale interioare. Acest model, așa cum am spus, a fost treptat înlocuit de unul progresist, simbolizat de omul „luptător” în stare de a stăpâni arealul înconjurător prin forțe proprii, sursă

---

4 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Aspecte antropologice în gândirea patristică și a primelor secole creștine*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2005, pp. 33-156.

a libertății și autonomiei complete față de realitatea modelabilă conform voinței sale precum și de modelul marxist asemănător celui precedent prin viziunea dinamică asupra realității și prin cea materialistă, conform căruia realitatea, în general, și cea umană, în special, se află într-o evoluție continuă, rezultat al confruntării și al contradicției. În lumina acestor trei paradigme (premise antropologice ale omului european), asistăm, de fapt, la o reducere a întregului la parte, la o „decădere din drepturi” a ființei umane.

Deplasarea centrului de echilibru în cadrul „anatomiei” ființei umane spre una dintre cele două părți constitutive ale sale are loc sub imperiul capacității de a alege, adică sub acela al libertății responsabile. În cadrul unui act liber intră în acțiune inteligența și voința, cea din urmă alegând ceea ce a fost cunoscut mai înainte prin cea dintâi. Iar dacă, prin intermediul libertății de a alege⁵, omul este autor liber al unei bune părți a existenței sale, înseamnă că el este, în aceeași măsură, și stăpânul său însuși, deci responsabil, responsabilitatea fiind, în ultimă instanță, o consecință necesară a libertății sale de alege. Acest lucru rămâne valabil însă numai în cazul absenței unei presiuni exterioare în stare să-i influențeze alegerea. Din această perspectivă, se impun următoarele întrebări: în ce măsură libertatea noastră de a alege este, în cadrul angrenajului existenței sociale, cu adevărat liberă? În ce măsură acționează ceea ce s-ar putea numi „secularizarea interioară”⁶ – atrofierea unui sentiment religios clar – asupra libertății noastre? Atrofierea sentimentului religios sau chiar lipsa de spiritualitate nu poate duce decât la o slăbire a potențialului interiorității umane în favoarea ingerințelor și a presiunilor exterioare exercitate prin intermediul puterii economice sau politice, cele două tentații majore ale societății.

Cu toate că există o libertate fizică manifestată prin capacitatea morfologică a ființei umane de a face uz de propriul corp în scopul realizării

---

5 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Freedom of Religion, Always a Hot Issue”, *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat, (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2017, pp. 545-550.

6 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Aspecte ale secularizării și ale omului secularizat”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2006), L-LI, nr.1, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, pp. 251-266; Vezi de asemenea și: Ioan-Gheorghe Rotaru, “The Reason for having a Devotional Life in a Secularized World”, în *Pastorație și Misiune în Diaspora. Lucrările Simpozionului Internațional de Știință, Teologie și Artă (International Symposium on Science, Theology and Arts - ISSTA 2021)*, Himcinschi, Mihai; Onișor, Remus (eds.), ediția a XX-a, vol. I, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2021, pp. 135-152.

unor acte concrete, esența libertății o regăsim în interioritate; omul, chiar privat de libertatea exterioară, continuă să rămână liber. În schimb, privat de interioritate, libertatea, și așa limitată la toate nivelurile din cauza înseși condiției umane, îl poate reduce la animalitate. Pentru noi este elocvent experimentul comunist îndreptat spre formarea omului nou, care a dus la abuzuri greu de imaginat.

Omul orientat spre realitatea imanentă și materialistă va cădea cel mai lesne pradă manipulării și va deveni un membru numeric al masei caracterizate printr-un comportament difuz, plasat în afara libertății și a responsabilității reale. „Pâinea și circul” Romei antice reprezintă prima încercare de manipulare a maselor încununată de succes. Atunci, ca de altfel și astăzi, surlele și tobele ce anunță largirea ofertei de distracții și de plăceri fac ființa umană să se afunde într-o mlaștină din ce în ce mai greu de traversat, iar omul devine din ce în ce mai sărac și mai gol în interior, deoarece „hățișurile plăcerii îl împiedică să vadă pădurea plină de posibilități reale a existenței sale”.

Un exemplu tipic de manipulare, de data aceasta contemporană, îl reprezintă manipularea sexualității, aflată la baza unui comerț extrem de rentabil. Prin intermediul revistelor, al radioului, al televiziunii, al internetului, al specialiștilor în educație sexuală și, acum, din ce în ce mai mult, al teatrului, se impune ideea că plăcerea sexuală, obținută prin orice mijloc și la orice vârstă, este absolut necesară, ea reprezentând unica dimensiune realmente umană și singurul scop autentic al omului. În aceeași categorie de manipulare intră și bunurile „de larg consum” sau „de folosință îndelungată”, avalanșa de articole alimentare sau vestimentare pe care, printr-un adevărat bombardament mediatic, ființa umană este îndemnată să le consume sau să le posede, pentru „a arăta” sau „a se simți” mai bine.

Grupurile de interes politice sau economice nu sunt străine de acest tip de manipulare, ele fiind preocupate a administra societății o cantitate suficientă de „carne” în scopul menținerii treze a atenției animalice a masei. Astfel, cu instinctele alimentate în mod artificial, persoana ajunge să își concentreze atenția, voluntar sau involuntar, asupra dimensiunii sale morfofiziologice, în dauna celei spirituale. Pentru manipulatorul obsedat de putere, animalizarea societății are un avantaj clar: o turmă este mult mai simplu de condus decât o comunitate alcătuită din individualități libere. Obiectul material, oricare ar fi el, se transformă, sub imperiul manipulării, într-un fel de jucărie pentru adulți care le influențează profund modul de

a gândi. Este, poate, vorba de jucăria modernă cea mai de succes, unic aliment intelectual al unui extrem de ridicat procent de ființe umane.

Totuși, așa cum am precizat încă de la începutul acestui material, cea mai clară formă de manipulare este minciuna, regăsită la toate nivelurile comunicării „de masă”. În Franța, de exemplu, campania în favoarea legalizării avorturilor a folosit cifre false. Acest lucru se știa, dar nu a fost recunoscut în mod oficial decât după doi ani de către Institutul Național de Studii Demografice. Realitatea referitoare la numărul masiv de avorturi clandestine, folosită cu succes în campanie, nu exista de fapt, fiind fabricată prin înmulțirea numărului real cu patru, ceea ce avea să ducă la cifre aproape astronomice.

Din ce în ce mai dependent de „pâine și circ”, de „drogurile” manipulative ale libertății sale, omul contemporan se afundă din ce în ce mai mult într-un nou păgânism ce îl acaparează prin „frumusețea și strălucirea” idoliilor săi. În aceste condiții, el nu mai „este ceea ce este, ci este ceea ce posedă”, iar „secularizarea interioară” devine un motiv de necomunicare în raport cu tot ceea ce scapă unui cadru prestabilit.

4. Comunicarea adevărului și a valorilor religioase

Într-o societate „individualizată”, din ce în ce mai superficială și mai extremistă, susceptibilă de manipulare și supusă, în mare măsură, gustului în alcătuirea ierarhizărilor valorice, rolul comunicării adevărului, a valorilor religioase, capătă o importanță deosebită în sensul încercării permanente de conștientizare a omului cu privire la dimensiunea sa personală, la nivel individual și social. Iar această dimensiune nu poate fi concepută în mod real decât prin reconsiderarea viziunii sale asupra vieții. În absența unei recunoașteri de facto a transcendentalității sale, omului îi rămâne numai aroganța hrănită din propria sa afirmare, aroganță transformată, astfel, într-un simplu gest megaloman. După cum afirma Millán-Puelles, omul devine în acest fel prizonierul autosuficienței sale imanente, rezultate, în special, în urma cuceririlor tehnologice.

Trăim pentru progres, fără să ne gândim la regresul periculos, care ne impune să ne gândim dacă măsura în care avansăm o justifică pe aceea în care dăm înapoi. Înțelegem progresul ca bunăstare, dar înțelegem bunăstarea ca bani. Cu bani se produc și se cumpără lucruri ce se „demodează” imediat. Jocul constă în a produce și a consuma cu frenezie. Progresul nedefinit

și nelimitat, prin intermediul științei, a fost scopul Luminilor. Revoluția Franceză a vestit fericirea și pacea veșnică și mulți s-au angajat cu trup și suflet în această misiune în secolele următoare, anunțând pacea mondială grație căii ferate, armonia socială grație electricității, și uniformizarea culturilor și a religiilor ca o consecință a uniformității produselor tehnice. Dar amăgirea s-a plătit curând. Secolul al XX-lea, prin cele două conflagrații mondiale, a arătat oamenilor că viața înseamnă și suferință și moarte și că omul nu este Dumnezeu.

Cunoaștem deja că progresul tehnic și creșterea industrială, ambele de natură materială, nu aduc numai bunăstare, iar viața cotidiană aduce cu sine destule „subdezvoltări” de ordin psiho-afectiv, precum și extrem de multe suferințe. Binele merge mâna în mână cu răul, deoarece se reflectă în om, instanța manifestării amândurora. Omul fiind măsura tuturor lucrurilor, de el depinde păstrarea echilibrului în lumea care i-a fost încredințată, de acest fapt depinzând însuși progresul sau regresul ființei umane. Progresul material va induce regresul spiritual atâta timp cât se va tinde spre exagerări și spre absolutizări utopice.

În astfel de condiții, caracterizate prin dezechilibre majore atât la nivel spiritual, cât și material, rolul religiei, mai bine zis al Bisericii ca instituție⁷, devine crucial, iar comunicarea adevărilor morale, iudeo-creștine, o necesitate absolut imperioasă într-o societate contemporană aflată sub semnul contradicțiilor, alimentate de tendințele auto suficienței, precum și de o serie de „mituri”: progresul, globalizarea⁸, fericirea imanentă, libertatea.

Trăim într-o lume a pluralismului religios și a comunicării, unde toate tipurile de mesaj își găsesc un loc și o justificare. Însă, unde se oprește adevărul și unde începe minciuna? Să nu uităm că marile discursuri încep și se termină cu vorbe mari: dreptate, libertate, democrație, toleranță, pace⁹.

---

7 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Misiunea Bisericii în societate”, *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.

8 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Globalization and its effect on religion”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (eds.), Les Arcs, France, Iarsic, 2014, vol.1, nr.1, pp.532-541.

9 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Libertatea religioasă – temelie a demnității umane”, în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură „Viață și Sănătate”, București, 2013, pp. 210-215.

Până și numele lui Dumnezeu beneficiază de asemenea abordări retorice care, toate, au un numitor comun: lipsa unui sens fix și prezența, dincolo de mesajul comunicării, a arbitrarului relativist. În condițiile acestei situații complexe, comunicarea religioasă întâmpină destule dificultăți de transmitere și de receptare, cauzate de ignoranță, de indiferență și, nu de puține ori, de rea voință. Prin însăși esența lui, mesajul religios, ca expresie a valorii absolute însumate în persoana absolută a lui Dumnezeu, se opune la nivel immanent în mod aprioric, tuturor celorlalte tipuri de mesaj, cu excepția celui educațional, dacă bineînțeles, acesta se plasează la nivelul cunoașterii în sine și a desăvârșirii persoanei umane. Însă, mai mult decât orice alt tip de comunicare de factură educațională, comunicarea religioasă se referă la adeziune și la conformare, nu numai la simpla înțelegere. Or, acest lucru vine, în majoritatea cazurilor, în contradicție cu orientarea generală a unei existențe, individuale și sociale, îndreptate spre cultivarea unui alt sens al vieții, plasat sub semnul auto suficienței și al hedonismului.

În secolul al XX-lea, cultul plăcerii, până atunci apanajul exclusiv al unor minorități, a dobândit valențe nebănuite și s-a extins asupra unor societăți întregi, fiind legitimat, diversificat și stimulat de acestea. În democrațiile avansate, eroziunea (absolutului) continuă în mod irezistibil evoluția valorilor individualiste. În secolul al XXI-lea construim o nouă civilizație¹⁰ care nu se mai preocupă de învingerea și de dominarea dorințelor, ci de exacerbarea și dezvinovățirea lor: plăcerile prezentului, templul „eu”-lui, al trupului și al comodității s-au transformat într-un nou Ierusalim al timpurilor moderne. Acceptăm acest adevăr doar dacă aruncăm o privire asupra unor statistici care ne vorbesc despre consumul de droguri, de pornografie și de jocuri de noroc. Dar, din păcate, adeziunea la mesajul religios și conformarea la el par, de cele mai multe ori, un atentat direct la adresa libertății umane¹¹ și a noilor sale valori întemeiate pe cultivarea unei gândiri progresiste, condiție a fericirii și a echilibrului interior.

---

10 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Aspects of Biblical Philosophy on the Development of World Civilizations”, *Scientia Moralitas. International Journal of Multidisciplinary Research* 8 (2023), nr.1, pp. 62-79.

11 Emanuel Dobrin, *Valori umane și libertate religioasă*, în „Jurnalul Libertății de Conștiință/Journal for Freedom of Conscience”, Vol. 10, Nr. 3, 2022, Volumul cuprinde lucrările Conferinței științifice internaționale Hybrid (online & in personam): Valorile umane și libertatea religioasă, București, 7-8 decembrie 2022, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (editori), Franța, Editura IarSic, 2022, pp. 380-387.

Având în vedere aceste lucruri, obiectivul unui asemenea discurs ar fi atingerea unei realități transcendente bazate pe credință, pe un ansamblu de valori etico-morale deseori, așa cum am spus, percepute ca tentative de îngrădire a dezvoltării ființei umane. Aproximarea de mesajul religios înseamnă, printre altele, ieșirea individului de sub influența unei viziuni pur instrumentale asupra societății, dobândirea libertății interioare și cunoașterea sau recunoașterea dimensiunii transcendente, a legăturii intime și profunde cu Dumnezeu.¹² Cultivarea sentimentului de auto-disciplină. Educarea capacității de discernere. Cultivarea alegerii și a adevărului responsabile.

În acest context, pentru a putea avea rezultate, comunicarea religioasă trebuie să dea dovadă de două calități esențiale, adaptabilitatea și dinamismul, atât la nivelul codurilor „directe”, cât și al celor „indirecte”, câtă vreme dimensiunea sa educativă depășește cadrul pur informativ. Din punct de vedere formal, mesajul direct, al oricărui tip de mesaj de altfel, trebuie să aibă în vedere preocuparea constantă pentru claritatea, veridicitatea și exactitatea a ceea ce se comunică. În acest sens, rolul cel mai important îi revine adevărului conținutului, fără a-l denatura, la posibilitățile concrete de receptare a lui de către receptor. Dar mesajul direct care are în vedere obiectul exclusiv al informației va fi prea puțin productiv în cazul comunicării religioase, dacă nu va fi însoțit de „dublare”, de aplicarea sa în practică, de comunicarea „indirectă”. Acest tip de comunicare este singurul capabil să capteze atenția unui receptor strivit sub o avalanșă de comunicări „directe”, emise prin intermediul mijloacelor mediatice.

În general, un educator autentic comunică¹³, în mod indirect, prin pasiunea care îi însoțește acțiunile, dar, mai ales, prin interesul exprimat față de natura umană ca atare, precum și prin energia interioară emisă în momentul „dublării”. Educația devine, în acest fel, o adevărată artă, putând fi practică în diferite moduri, în conformitate cu situațiile și subiecții, o artă dificilă și în permanentă mișcare, având în vedere că obiectul ei se constituie într-un subiect al libertății.¹⁴ Persoana supusă educării nu poate fi

---

12 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Logosul și înțelepciunea”, în *Studii de istorie a filosofiei universale*, edited by Alexandru Boboc, N.I.Mariș, XIII, Bucharest, Editura Academiei Române, 2005, pp. 295-324.

13 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

14 Samuie Bâlc, „Omul integru: Între libertatea conștiinței și o libertate responsabilă”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol.8, Nr.1, 2020, pp.568-580.

constrânsă să îmbrace moduri de existență formale. Din această perspectivă, este necesar ca mesajul educațional să aibă în vedere o coerență și o consecvență maximă, îndepărtându-se de retorică și de enunțarea de principii, pentru a deveni mai practică în acțiunile ei.

5. Comunicarea valorilor educației

Exprimarea existențială a mesajului educațional diminuează mult necesitatea comunicării directe, a discursului propriu-zis, făcându-l să evite astfel, măcar într-o oarecare măsură, presiunile exterioare ale societății. În societatea contemporană, marcată de superficialitate și de puternice tendințe egolare, persoana umană este educată mai mult să „pară” decât să „fie”. Obiectivul educației¹⁵ este, astfel, de a sprijini omul să se formeze în spiritul echilibrului dintre dimensiunea sa immanentă și transcendentă, în spiritul adevăratei și al conformării față de valoarea universală a creștinismului, depozitara autenticei umanități, al cărei punct focal este.

6. Concluzii

În consecință, ca instituție, Biserica este tolerată și câteodată, chiar încurajată, dar numai ca un fel de entitate a societății civile care aduce servicii drepturilor omului, asistenței sociale, învățământului, construcției europene, culturii etc. Însă cu toții știm că izvorul acestor opere și al acestui mod de a fi în societate vine din misiunea ei de a spune adevărul despre om, adică de a-l vesti pe Cristos.¹⁶ Cultura mediatică este și ea profund impregnată de această judecată tipic modernistă, al cărei singur adevăra absolut este acela că nu există adevăruri absolute sau, dacă există, ele nu sunt accesibile rațiunii umane și, în consecință, neînsemnate. Într-o astfel de perspectivă, ceea ce are importanță nu este adevărul, ci „povestea”.

Persoana lui Cristos este Adevărul despre și pentru umanitatea noastră și cred cu tărie ca El trebuie comunicat mai departe omenirii.¹⁷

---

15 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Valences of Education”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

16 Cristian-Vasile Petcu, „Pacea și dreptatea după cărțile profeților mari”, în *Annales Universitatis Valachiae*, Facultatea de Teologie, Târgoviște, 2005, pp. 448-458.

17 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Trăiește și tu după modelul lui Iisus Hristos !”, *Argeșul ortodox* XI, 2012, nr. 562, p. 5. Vezi și: Ioan-Gheorghe Rotaru, “Precum Eu v-am iubit pe voi, să vă iubiți unul pe altul !”, *Argeșul orthodox*, IX, 2010, nr. 467, p. 7.

Bibliografie:

- * Biblia sau Sfânta Scriptură, traducerea D. Cornilescu.
- * AYLLÓN, J. R., *Desfile de modelos – Análisis de la conducta ética*, Madrid, Rialp, 1998.
- * BÂLC, Samuel, „Omul integru: Între libertatea conștiinței și o libertate responsabilă”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, vol. 8, nr. 1, 2020, pp. 568-580.
- * BERGER, P., *The Heretical Imperative: Contemporary Possibilities of Religious Affirmation*, New York, 1980.
- * BLOOM, A., *El cierre de la mente moderna*, Barcelona, Plaza & Janés, 1988.
- * DELIBES, M., *Discurso de ingreso a la Real Academia Española*, apud J. R. Ayllón, *En torno al hombre*, Madrid, Rialp, 1998.
- * DOBRIN, Emanuel, „Valori umane și libertate religioasă”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință/Journal for Freedom of Conscience*, vol. 10, nr. 3, 2022, Volumul cuprinde lucrările Conferinței științifice internaționale Hybrid (online & in personam): Valorile umane și libertatea religioasă, București, 7-8 decembrie 2022, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Franța, Editura IarSic, 2022, pp. 380-387.
- * FREUD, S., *The Future of an Illusion*, Strachey, J. (ed.), London, The Penguin Freud Library, 1927.
- * MARX, K., în introducerea la „A Critique of Hegel’s Philosophy of Right”, în *Marx and Engels, On Religion*, Moscow, Progress, 1957.
- * NEMOIANU, V., *Jocurile Divinității. Gândire, libertate și religie la sfârșit de mileniu*, Iași, Polirom, 2000.
- * PETCU, Cristian-Vasile, „Pacea și dreptatea după cărțile profeților mari”, în *Annales Universitatis Valachiae, Facultatea de Teologie, Târgoviște*, 2005, pp. 448-458.
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Aspecte ale secularizării și ale omului secularizat”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2006), L-LI, nr.1, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, pp. 251-266.
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Aspects of Biblical Philosophy on the Development of World Civilizations”, *Scientia Moralitas. International Journal of Multidisciplinary Research* 8 (2023), nr. 1, pp. 62-79.
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Current Values of Education and Culture”, în

Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Libertatea religioasă – temelie a demnității umane", în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă, București, Casa de editură "Viață și Sănătate", 2013, pp. 210-215.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Logosul și înțelepciunea" ("Logos and wisdom"), în Studii de istorie a filosofiei universale, editat de Alexandru Boboc, N.I.Mariș, XIII, București, Editura Academiei Române, 2005, pp. 295-324.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Misiunea Bisericii în societate", *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Plea for Human Dignity", *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, 1, pp. 29-43.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "The Reason for having a Devotional Life in a Secularized World", în *Pastorație și Misiune în Diaspora. Lucrările Simpozionului Internațional de Știință, Teologie și Artă (International Symposium on Science, Theology and Arts - ISSA 2021)*, Himcinschi, Mihai; Onișor, Remus (eds.), ediția a XX-a, vol. I, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2021, pp. 135-152.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Valences of Education", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitate-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Trăiește și tu după modelul lui Iisus Hristos!", *Argeșul ortodox* XI, 2012, nr. 562, p. 5.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Precum Eu v-am iubit pe voi, să vă iubiți unul pe altul!", *Argeșul orthodox*, IX, 2010, nr. 467, p. 7.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Globalization and its effect on religion", *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (eds.), *Les Arcs*, France, Iarsic, 2014, vol.1,nr. 1, pp. 532-541.

- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Natura și scopul Legii Morale a celor sfinte Zece Porunci", *Păstorul ortodox*, Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, 2015, pp. 318-322.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Aspects of the Relationship between Church and State", *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, vol.10 (2022), nr. 2, pp. 585-595.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Freedom of Religion, Always a Hot Issue", *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat, (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2017, pp. 545-550.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Aspecte antropologice în gândirea patristică și a primelor secole creștine*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2005.